

Határokon átnyúló ökológiai folyosók a Kárpátokban a vadon élő állatok számára

Európában (Oroszország kivételével) körülbelül 12.000 farkas, 17.000 medve és 9.000 hiúz él, és ezen fajok több mint egyharmada a Kárpátok régióban él. Ezeket a védett, és ökológiai szempontból meghatározó, nagyragadozó emlősöket nemcsak az illegális elejtések fenyegetik, hanem eddig nagy kiterjedésű, természetes élőhelyeik beszűkülése, az útépitések és egyéb infrastrukturális beruházások által okozott fragmentáció (feldarabolódás) növekedése is.

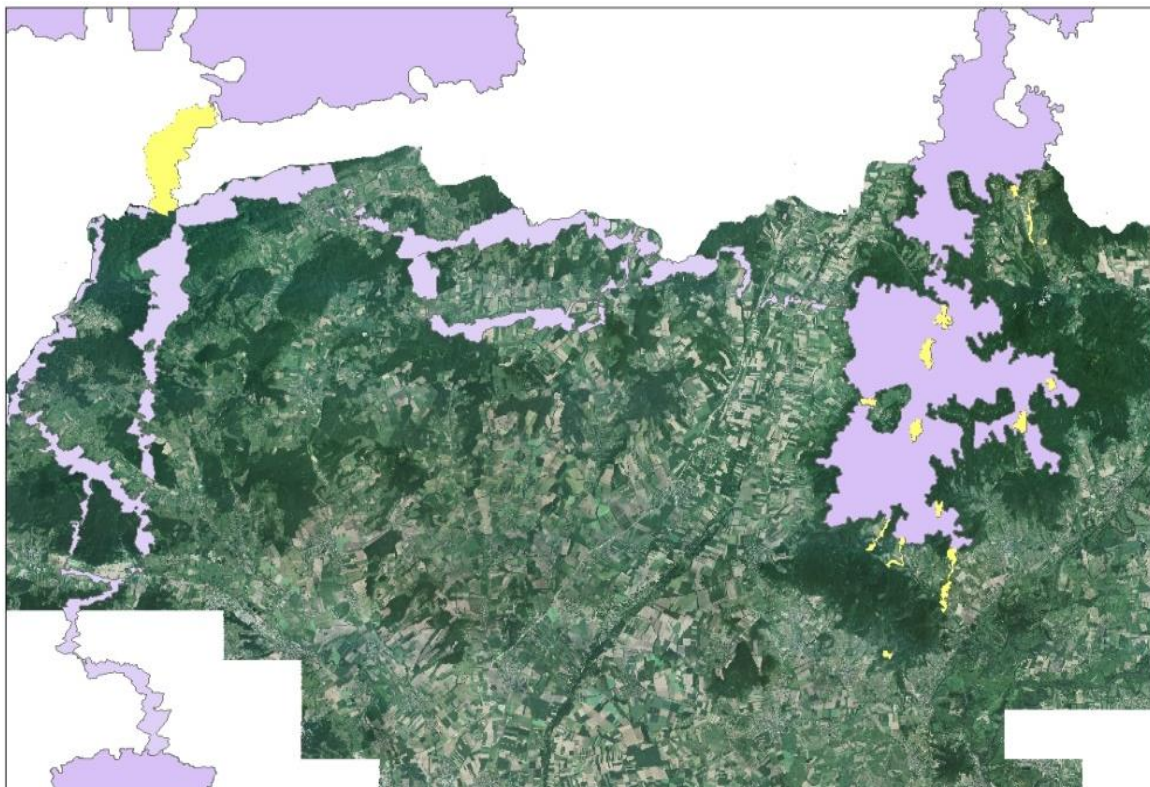
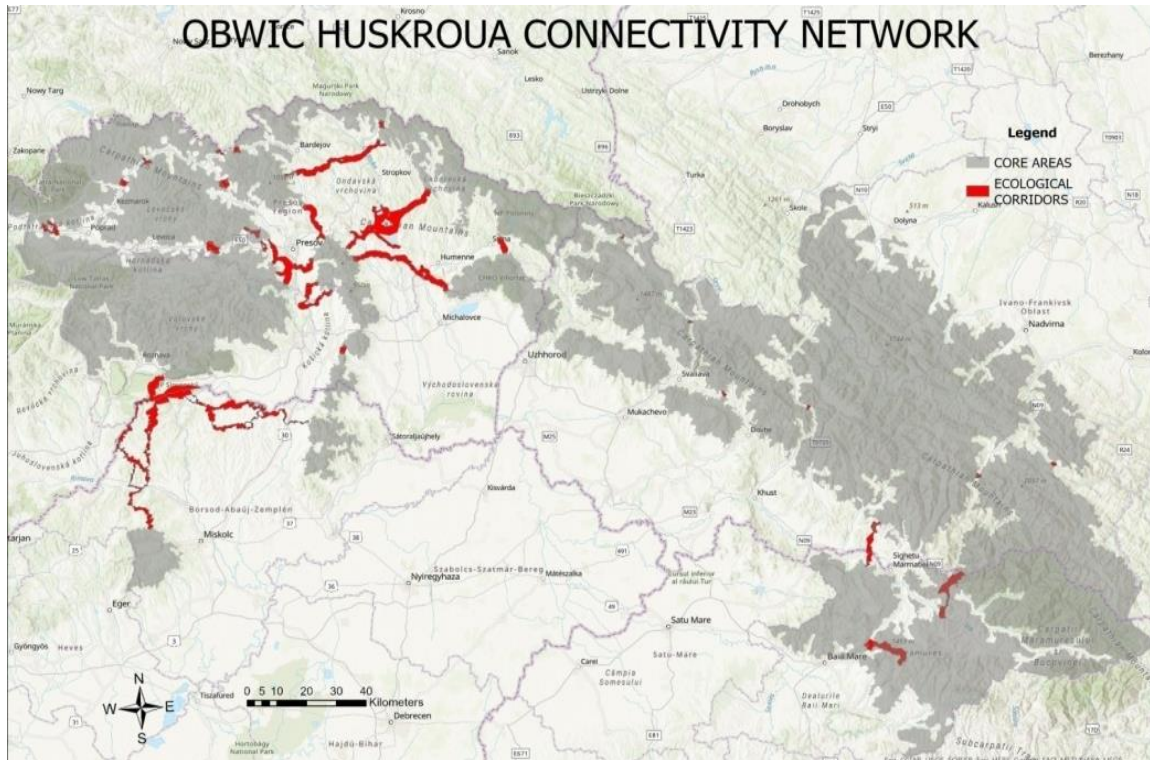
E kedvezőtlen hatások ellenére, az elmúlt évtizedekben a nagyragadozók populációja, különösen a farkasoké - köszönhetően nagyfokú alkalmazkodó képességüknek - a kárpáti régióban, de Európa számos más részein újra megjelent, gyakran konfliktusokat okozva.

A „Nyílt határok a vadon élő állatok számára a Kárpátokban” / „Open borders for wildlife in the Carpathians” című projekt (2019.10.01 – 2022.07.31.) a fent felsorolt problémákat vizsgálja egy szorosabb, az államhatárokon (Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna) átnyúló együttműködésben. A projektben résztvevő szervezetek a WWF-Románia (Máramaros, Románia), mint vezető partner, továbbá az SOS Bird Life (Szlovákiai Ornitológiai Társaság, Szlovákia), a Rachiv EcoTour Szervezet (Ukrajna) és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság.

A projekt a nagyragadozók természetes élőhelyei közötti átjárhatóság, az egyes élőhelyek közötti kapcsolat javítását tűzte ki célul, melynek keretében a négy érintett ország szakemberei közös módszertant dolgoztak ki a nagyragadozók, mint esernyőfajok területi mozgásának beazonosítására, mely során feltérképezésre kerültek azok a mesterséges, ember által épített akadályok is, melyek az állatok mozgását befolyásolhatják.

Lehetséges ökológiai folyosók elhelyezkedése, és azok kapcsolatai a Kárpátok régióban és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság területén

Magyarországon - köszönhetően a szlovák-magyar államhatár közeli stabil populációknak - az Aggteleki-karszton és a Zempléni-hegységben is természetes körülmények között élnek és szaporodnak farkasok. Folyamatosan jelen van a hiúz, és egyre gyakoribbak a barnamedvével kapcsolatos megfigyelések. Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság régóta nagy hangsúlyt fektet a fokozottan védett nagyragadozók élőhelyhasználatának és genetikai egyedazonosításának vizsgálatára. 2001-2006 között még a nagyragadozók előfordulásának gyakoriságát dokumentáltuk, addig napjainkra a farkas (*Canis lupus*) jelenléte az Igazgatóság működési területén - néhány kistájat (pl. Tokaj hegy) leszámítva - állandónak mondható. A hiúz (*Lynx lynx*) életnyomai, észlelésének gyakorisága állandónak mondható. A barnamedve (*Ursus arctos*) előfordulása 2008-tól évről-évre egyre gyakoribb, jelenléte a területen várhatóan állandósul.

A projekt során a közösen kidolgozott módszertan alapján feltérképeztük az államhatárokon átnyúló kulcsfontosságú ökológiai folyosókat, a folyosókat használó nagyragadozókat. Az ökológiai folyosók összekötik a vadon élő állatok szét darabolódott élőhelyeit, a zöld foltokat, segítve ezzel a fajok fennmaradását. Ezen ökológiai folyosók megőrzésének biztosítása érdekében ismernünk kell, hogy nagyragadozóink milyen hatással lehetnek közvetlen környezetünkre. A komplexebb hatásvizsgálatok nem kezdődhetnek meg olyan adatok nélkül, mint amilyenek a jelenlét-hiány adatok, elterjedési területek mérete, az állományváltozás iránya, az állatállományok sűrűsége, a fajok genetikai tulajdonságai és rokoni kapcsolatai.

A kijelölt magyarországi monitoring útvonalakat ezért rendszeres időközönként bejártuk, mely során megfigyeléseket végeztünk, és a nagyragadozó jelenlétére utaló fellelt életnyomokat (pl.: szőr, lábnyom, csapa, prédamaradvány, ürülék) is dokumentáltuk. A farkas által hátrahagyott nyomokat begyűjtöttük, és ezen non invazív minták felhasználásával genetikai vizsgálatokat végeztünk arra alkalmas laboratóriumban. Összesen 150 db minta vizsgálatát végezték el a szakemberek, melyből 98 db, igazoltan szürke farkastól származó mintát lehetett felhasználni a genetikai klaszterezéshez, és ebből

62 mintát lehetett felhasználni egyéni genotipizálásra, valamint rokonsági elemzésre. Tehát ennyi farkas biztosan volt 2016-2022 közötti időszakban a vizsgált területen. Az egyes DNS szakaszokat vizsgálva 15 lehetséges rokonsági kapcsolatot találtak 7 lehetséges szülővel és 14 lehetséges testvércsoporttal.

A projekt másik fontos eleme a kommunikáció és ismeretterjesztés volt, mely tevékenység célja az ökológiai folyosók fontosságára, védelmére való figyelem felhívás, a nagyragadozók szerepének bemutatása a Kárpátok ökoszisztémájának megfelelő működésében, a nagyragadozók jelenléte elfogadásának segítése, bemutatva az ember és a vadállatok között felmerülő konfliktusok okait, és tágabb kontextusban a figyelem felhívása arra, hogy a természetvédelem és természeti kincseink megőrzése olyan tevékenység, melyhez mindannyian hozzá tudunk járulni.

A projekt keretében többek között elkészült egy animációs kisfilm (https://www.youtube.com/watch?v=nGJUGNhnL_o) és egy gyönyörű természeti képekkel illusztrált kisfilm (<https://youtu.be/MGmVFSqMpAc>), mely bemutatja a nagyragadozók jelenlétét, helyzetét a Kárpátokban. A Kárpátok hegységei és élővilága egyedülálló szépségű, kiemelkedő természetvédelmi értéket képvisel, és egyúttal csodálatos kulturális örökséggel rendelkezik. A területen élő nagyragadozó fajok fennmaradása érdekében minden eddiginél fontosabbá vált élőhelyeik és az élőhelyek közötti biztonságos útvonalak, ökológiai folyosók fenntartása. Mivel a területen négy ország „osztozik”, ezért elengedhetetlen egy összehangolt cselekvési terv és végrehajtási metódus kialakítása annak érdekében, hogy harmóniában élhessen együtt ember és nagyragadozó. A kisfilm szemléletesen mutatja be a területen élő népek kultúráját, hagyományait is, és ráirányítja a figyelmet a rurális térségekben rejlő turisztikai lehetőségekre. A projekt honlapján (<https://openbordersforbears.com>) további tájékoztatás, információs kiadványok érhetők el.

A projektet a Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020) keretében az Európai Unió finanszírozta, a projekt összköltsége 1.550.871,83 euró, melyből az Európai Unió hozzájárulása 1.395.784,63 euró, a hazai társfinanszírozás mértéke pedig 15% volt. A program elérhetősége: www.huskroua-cbc.eu.